

menda prvi na svetu. S kakšno pieteto ti kažejo vsak še tako neznamen predmetek, ki spominja na nje: kozarec, stol, pero, robec; pokažejo ti sobo, v kateri je umrl, nedotaknjeno, kakor je bila, in vse, kakor je bilo; na nočni omarici je še steklenica z zdravilom, žlica in kozarec, postelja, prav kakor jo je zapustil. A pri nas? Kdo se zmeni še za Prešernovo rodno hišo v Vrbi? Ali za Jurčičevo, Aškerčevo?

Prešernova hiša! — Ali ne bi morala biti vsaj ta hiša in Prešernova sobica v njej naš kulturni muzejček, pa je sedaj prozaično stanovanje številne družine?

Spomeniki pa so posebno glasna priča kulture naroda, pa tudi mesta. Tudi mi imamo nekaj kulture, katere središče je bila nekoč in je posebno zdaj naša slovenska Jena in slovenski Weimar — naša Ljubljana. Pa kaj nas je spominjalo dosihmal na to, kaj nam pove v tem po-

gledu zunanje lice naše Ljubljane poleg Prešerna, Vodnika in še Trubarja? Vse, kar leži med njimi in za Prešernom, nima v tem mestu izraza, kakor da Ljubljana nikdar ni bila in ni ognjišče naše kulture. Kakor da ni bilo v njej nikdar hiše Žige Zoisa in vsega, kar se je zbiralo okoli njega...

Weimar govori o Wielandu, Herderju, Goetheju, Schillerju, Lessingu itd., o celi — dobi — Ljubljana molči. Pove nekaj o Trubarju, a do Vodnika — molči. Pripoveduje o Prešernu, a vse do danes mimo Levstika, Jurčiča, Erjavca, Aškerca, Gregorčiča in toliko drugih prav do Cankarja — molči! — Zagreb nas v tem oziru postavlja v senco. —

Toda v zadnjem času se tudi v tem pogledu svita: Glasbena Matica je pred svojo hišo že utelesila lep kos glasbene kulture, čeprav se je spomnila celo živčevih, tudi Neslovencev, zatajila pa svojega in našega Foersterja, ki je bil kot glasbenik morda bolj slovenski, kakor marsikdo drugi.

POVODNJI NA LJUBLJANSKEM BARJU

DR. ANTON MELIK

Ljubljanska mestna občina in njeno prebivalstvo se že od nekaj zanima za povodnji na Barju. Saj je zanimiv že pogled z Gradu na preplavljeno ravan, ki spominja v takih dneh na jezero in je v starih časih, ko so bile povodnji večje, spominjala še mnogo bolj, zakaj pred osuševalnimi dnevi ni bilo tamkaj drevja ali vsaj samo malo, ni bilo hiš in cesta, tako da primerjava z jezerom ni bila pretirana. Drugič zanima povodenj in je zanimala poprej še bolj radi Ljubljanice, ki je nekaj tudi v Ljubljani sami delala težave, ko je še tekla mnogo više in ko je še bila glavna prometna žila za blago v smeri proti Trstu ter se je tudi vodni promet ob visoki vodi drugače vršil nego ob nizki. In naposled zanima danes Ljubljano povodenj tudi z najožjega patriotičnega vidika, saj pripada mestni občini velik del Barja in sicer ravno oni del, ki mu povodnji delajo največje preglavice. Ljubljančani trepečejo ob povodnji za svoje soobčane in župan si mora z občinskimi možmi beliti glavo, kako jih bo odškodoval za ono, kar jim je vzela voda. Vzrokov sedaj dovolj, da se pomenimo nekoliko o povodnjih na Barju, zlasti ko nas k temu žene tudi načelo aktualnosti, saj je bilo jeseni Barje po povodnjih še

prav posebno prizadeto in je voda dosegla višino, kakor že več let ne.

Seveda je res, da povodenj na Barju ni nič nenavadnega. Saj ga je voda tako pogosto preplavljala, da ljudje za to sploh niso uporabljali posebne besede, posebne označbe, marveč so rekli povodnji kratkomalo voda. »Voda bo«, so dejali stari Barjani in mislili s tem na povodenj, kadar je kar naprej lilo in zlasti če je hkrati kopnel sneg.

Običajno je najhujše »vode« ali povodnji dobilo Barje v poznejši jeseni in v zgodnji pomladi, kadar je nastopilo veliko deževje, posebno še, če se je hkrati na hitro topil sneg. Če ga je ležalo prav mnogo in ga je južno vreme hitro jemalo, hkrati pa še zalilo z dolgotrajnimi in obilnimi nalivi, je bila velika povodenj neizbežna in v takih primerih je voda tudi najhitreje »prihajala« — voda »prihaja« pravijo namreč Barjani, dokler narašča — »upadala« pa je itak vedno prav počasi. Toda tudi brez snega in v vseh letnih časih ter mesecih se je pojavljala povodenj; l. 1909. je bila na pr. mnogo večja povodenj nego letos v septembru, ravno za božične praznike, l. 1903. pa je bila o Velikem Šmarnu, tiste dni po

Poplavljeno Barje; pogled iz letala iznad Mestnega loga čez barjansko šoto proti jugovzhodu

15. avgustu. Kronika osnovne šole na Barju hrani ogromno gradivo za zgodovino povodnji v zapisnikih šolskega vodstva, zakaj tiste dni otroci niso mogli k pouku. In takih dni ni bilo malo.

Že takoj tu je treba naglasiti, da so bile povodnji nekdanj mnogo bolj pogoste nego sedaj in tudi više so segale. Odkar se je uspešno dovršila poglobitev Gruberjevega prekopa tik pred vojno, se je na Barju glede povodnji mnogo spremenilo. Močno se je poznalo, da se voda nagleje odteka; povodnji so postale mnogo redkejše in tudi največje niso dosegle tako visoko ko poprej. Toliko je pomagala že poglobitev Gruberjevega prekopa, kako šele, kadar bi se končala še poglobitev Ljubljaniče v mestu. Že ta uspeh je napravil na Barjane velik vtis; dobili so zaupanje v osuševalna dela in pričeli računati z bližajočo se dobo, ko bodo povodnji sploh izginile z dnevnega reda. Pri premetrivanju škode, ki so jo povzročile novejšje povodnji, zlasti pa letošnja, moramo imeti ta-le dejstva vedno pred očmi: uspeh z Gruberjevim kanalom je povzročil, da je škoda letošnje septembrske poplave tako velika. Spoznavši uspeh prve polovice izvršenega dela in pričakujoč nadaljnjih ugodnih posledic od poglobitve Ljubljaniče Barjani z nevarnostjo povodnji za bodočnost niso več računili. Poprej so na pr. pri gradnji nove hiše gledali, da so na stavbišče navozili prsti in kamenja in nato zgradili poslopje tako visoko, da bi tudi najvišja voda ne mogla v hišo, v vežo, kleti in kašče ter v hlev — kleti, ki bi bile v zemlji in bi vhod vanje vodil po stopnicah navzdol, na Barju sploh ne poznajo, marveč imajo samo nadzemne shrambe. — Tako so Barjani poprej delali pri gradnji novih hiš in hlevov ter vsakršnih po-

slopij; višina najvišjih povodnji jim je bila mera za višino nove zgradbe. Treba pa je vedeti, da nove gradnje na Barju niso bile tako redka zadeva, ne morda spričo gmotnega blagostanja, ki ga nikdar ni bilo kaj prida, marveč iz drugega vzroka. Na Barju najmanj uro hoda naokrog ni bilo nikakega kamna. Zato so gradili poprej domala samo lesene hiše in hleve. Ker so tla mehka, bi bilo treba za zidano zgradbo mnogo trdnejše osnove; saj je itak treba za vsako količkaj težko zgradbo najprej zabiti kole v zemljo, tako da so dobesedno vse barjanske hiše še danes — stavbe na koleh. Na Barju je vlaga doma, lesene hiše so kmalu potrebne obnove, zakaj les trohni in gnije, zlasti ob zemlji in je zato treba kmalu obnoviti spodnje dele ali jih podzidati. Pri taki priliki so Barjani »hišo vzdignili«, to se pravi, nasuli so iznova trdinske prsti v temelje, tako da so prišla tla v hiši za potrebno mero na višje. Še drugi vzroki so silili na tako proceduro. Vse Barje je imelo v površini plast šote, ponekod bolj, drugod manj debelo. Ta šotna plast pa se je polagoma uničevala, nekoliko, ker so jo zrezali in pokurili, potem, ker so jo požgali za gnojenje in tretjič, ker sploh ta plast pri obdelovanju ob stiku z zrakom gine ter se krči. Pri tem pa nismo niti vpoštevali, za koliko se je sploh višina barske ravnine zmanjšala, ko se je poprej z vodo prepojena zgornja plast osušila in skrčila. V nekaterih sektorjih, ki jih nekdanj povodenj sploh ni zalila, ali pa samo na plitvo, je v kesnejši dobi, po odstranitvi odnosno skrčitvi šotne plasti, voda nastopila prav na visoko, povsod pa lahko rečemo, da se je sporedno s poglobljevanjem Ljubljaniče in kanala v Ljubljani nižala tudi gladina Barja, kar je sproti uničevalo vsaj del osuševalnih uspehov. S krčenjem šotne plasti so tudi barjanske hiše »lezle v zemljo« in vedno iznova jih je bilo treba vzdigovati.

V zadnjih desetletjih, zlasti pa v prvi dobi povojne konjunktore so Barjani zelo predelavali stare lesene v nove zidane hiše in l. 1926. je bilo od skupnega števila 189 hiš samo še 41 lesenih. Toda zavedeni v zmoto po imenitnem učinku prve polovice poglobljevalnih del v Ljubljani pri novih gradnjah niso več gledali na višino nekdanjih povodnji, marveč so nove gradbe postavljali v normalni splošni višini zemljišča, kakor da niso na Barju in se za povodnji sploh ni treba več brigati.

Prav tako so nekdanj izbirali zemljišče po višini za posamezne sadeže in tamkaj, kjer je njiva

kmalu prišla pod vodo, niso posejali ali posadili tega, kar je bolj občutljivo, odnosno, kar zori šele v dobi, ko je povodenj bolj verjetna. Od poglobitve Gruberjevega kanala dalje so se za višine njiv manj brigali, ker se je zdelo, da so povsod že precej enako varni pred povodnjijo. Celo pri hranjenju sadežev se je opazila razlika, zakaj, kadar so v nekdanjih časih spravljali krompir, repo, peso itd. za zimo, so deli podenj šote ali kaj podobnega, da bi pridelka ne zajela morebitna povodenj.

Sedaj nastane vprašanje, ali naj Barjani prično znova »vzdigovati« svoje hiše, da se zavarujejo pred povodnijo, ali naj počakajo še toliko časa, da se poglobi tudi Ljubljana in se bodo potem poplave zares nehale in če ne povsem nehale, pa vsaj bistveno omejile. O tem seveda resnega vprašanja ne more biti, marveč moramo reči, da je navedeno en razlog več za to, da se dela v Ljubljani čim bolj pospešijo.

Skrbne mestne in druge očete bi lahko postalo strah pri navedbi, da se šotna plast na Barju sporedno s poglobljevanjem struge v Ljubljani krči in ravnina s tem niža, češ, potem nam sedanja dela pomagajo zopet samo za nekaj let. V tolažbo naj navedem takoj, da se je šotna plast teh sto let, odkar se Barje obdeluje, že tako močno skrčila, da se more stanjšati komaj še kaj prida, plast sive jezerske ilovice, ki leži pod njo, pa je povsem drugačna in se ne krči. Res pa je, da bo na bodoči razpored povodnji vplivalo, kadar se odstrani (»zreže«) še oni zadnji večji kompleks šote, ki je na Koslerjevem veleposestvu zadaj, to je južno, za Črno vasjo, ker bo mogla voda od izžanske strani bolj hitro udariti neposredno proti Črni vasi. Sicer pa so osuševalni načrti že od nekdanj računili s tem, da na nekaterih najnižjih sektorjih poplave popolnoma preprečiti nikdar ne bo mogoče. Taki sektorji so pri Havptmanicah, v Lipah, pri Bevkah in še ponekod. Ali večina zemljišča je vendarle v taki legi, da se bo po osuševalnih načrtih popolnoma obvarovala od povodnji. Kako bo seveda pri največjih poplavah ob kakih vremenskih katastrofah, ko padejo v kratkem času povsem izredne množine dežja, to je seveda drugo vprašanje. Ali takrat so povodnji pač splošen pojav, ne več posebnost Barja. Take izredne razmere so bile vsekakor tudi v letošnjem septembru, kakor nam pričajo meteorološki podatki o padavinah in potrjujejo vesti o silnih povodnjih na široko po Slovenskem in deloma tudi Hrvatskem. V tem ima Barje pač neugodno lego.

Poplavljeni Barje; pogled iz letala iznad Rakove Jelše — Igu — Sv. Ahacu (ravna črta je Ižanska cesta)

Ljubljansko Barje je namreč skoro kakor kraško polje, kakor Cerknjsko, Planinsko ali Radensko; da bi ga mogli s polno pravico tako imenovati, mu prav za prav ne manjka dosti drugega, kakor da bi imeli v Ljubljani veliko ponikvo, kamor bi se odtekala Ljubljana, namesto, da se zbaše pod Gradom na Ljubljansko polje. Drugače pa ima Barje bistvena svojstva kraških polj, ima na vsem južnem robu od Vrhnike pa do pod Šmarjem kraške izvirke, ki mu dovajajo podzemsko vodo od blizu in daleč s Krasa, celo zelo od daleč. Voda skozi kraške votline in podzemne vodotoke pa teče mnogo bolj počasi nego na površini, zato nastopijo povodnji na kraških poljih in tako tudi na Barju z znatno zakasnitvijo.

Toda na Barje teko tudi drugačne vode, tudi normalni, povrhnje tekoči potoki. Največja sta Gradaščica z Malo vodo in pa Iška; Borovniščica, Želimeljščica in Tunjica so manj pomembne. Iška in Gradaščica sta obe prav opasni vodi, ki imata obe svoje precej razsežno povodje v velikih strminah, kjer voda ob nalivih naglo zdrvi navzdol in je kar brž v glavni strugi. Prav s hudourniškim značajem drvita v kotlino Ljubljanskega Barja, kjer silno mnogo pripomoreta k povodnjim. Na srečo še, da se Gradaščica z Malo vodo (ali Malim grabnom) izteka v Ljubljano tik pred mestom tako, da more njena voda brž oditi skozi mesto; vendar pa zadržuje znatno odtok Ljubljane. Pri onih silnih nalivih v Polhovgrajskih hribih v l. 1926. je Gradaščica s toliko silo zajezila Ljubljano, da se je ob tej voda ustavila ter potem celo pričela teči nazaj proti Vrhniki, kar je vendar nekaj povsem nenavadnega. Mimogrede: prav tako stvar so letos opazovali ob Cerknjskem jezeru; ko je bila ona

silovita povodenj v Cerknici, je Cerkniški potok, ki jo je povzročil, s toliko silo in vodno množino drl v jezersko kotanjo, da je ustavil Stržen in ga zajezil, da je pričel teči navzgor proti izvirku. Še hujša od Gradaščice pa je Iška, ki teče po znani skoro vintgarsko tesni debri in udari, ko dospe v kotlino Barja, z vso silo čez ter poplavi polja in travnike pri Iški vasi, Strahomerju, Vrblenah, Tomišlju in celo pri Brestu ter Mateni, na kar se razlije na pravo Barje. Toda to je čisto drugačna povodenj od prave barske; Iška udari čez bregove na hitro in preplavi v deročem navalu polja in vasi za nekaj ur, potem pa voda brž odleti. Tu povodnji že davno ni več, ko prične iška voda šele pritiskati na pravo Barje ter tamkaj napenjati gladino povodnji. Na ves južni del Barja vpliva voda iz Iške, zakaj ta potok je sedaj napeljan mimo Lip in Črne vasi neposredno v Ljubljano, poprej, pred osuševanjem, pa se je v vijugah iztekal skupaj z Loščico v Išico prav tam, kjer se sedaj od Ižanske ceste cepi cesta na Havptmanice. Ob starih strugah pa so ostale niže ležeče proge, ki jih ob povodnji posebno na debelo zalije voda. Ob potokih po tem takem povodenj prav naglo nastopi in tudi zelo naglo mine, je pa zato bolj silovita. Na Barju samem pa se poplava zelo zavleče, kasneje prične in dalje časa traja, a zato je mirna in nikdar silovita ter nikoli ne more presenetiti z nenadnim nastopom.

Prav za prav so bile vse septembrske povodnji na Slovenskem podobne bodisi prvemu ali drugemu tipu. Savinja je dosegla višek ter opravila poglobitvene poškodbe že soboto, 23. sept.; zvečer je že pričela upadati in je v nekaj urah že močno od-

S poplavljenega Barja; pogled na Ižansko cesto v smeri proti Ljubljani

letela. Enako je bilo s povodnijo Cerkniškega potoka, Sodraške Bistrice, Rašice itd. Toda v kraških poljih je voda še dolgo potem naraščala, ko je v potokih že davno upadla; pri Račni je začela padati šele v torek, v Strugah je prav tako še ves dan v nedeljo rasla, se držala na višku še v ponedeljek in se je šele v noči na torek vidno znižala. Podobno je bilo na Kočevskem polju in prav tako na Loškem in Cerkniškem polju. Na Ljubljanskem Barju je voda vso noč od sobote na nedeljo močno naraščala in tudi še prve ure dopoldne; šele okrog poldne se je obrnilo in popoldne je prav počasi upadala. Vidimo tedaj isti pojav kakor na kraških poljih, samo da v manjši meri, to pa samo radi uspeha dosedanjih osuševalnih del. Zakaj da smo pred 150 leti, bi bila tudi na Barju povodenj rasla še nekaj dni, bi dosegla bržkone višino, kakor bi je niti stari ljudje ne pomnili, upadala pa bi tako počasi, da bi se jezero držalo še bogve koliko tednov, kakor se je držalo Cerkniško in Planinsko. Dosedanjim osuševalnim delom se moramo zahvaliti, da je septembrska poplava ostala po višini in po trajanju znatno za mnogimi izpred vojne, pa tudi za nekaterimi iz povojne dobe. Tudi na Cerkniškem jezeru in pri Ložu se letos ni dosegla rekordna višina povodnji, zakaj tudi tamkaj so bili — z razširjenjem in očiščenjem požiralnikov — vodi olajšali ter pospešili odtok. Če hočemo primerjati velikost povodnji na posameznih poljih in rekah, moramo vzeti v primerjavo samo one, kjer ni bilo nič regulacijskih del ali le malo. Zato se mi zdi, da so Struge in Savinja boljša mera.

Povodenj na Barju je pokazala še nekatere težave, nad katerimi se Barjani upravičeno jezijo in

Hiša v Lipah, v enem od najnižjih delov Barja

ki nas zopet spominjajo na kraška polja. Voda, ki je bila zalila ravnino mnogo kilometrov na široko, bi se odtekla hitreje, če je ne bi prav zelo zadrževale nekatere ovire, na pr. ceste, nekateri štradoni in zlasti mostovi, ki so pretesni. Tu moramo za boljše razumevanje opozoriti na nekatere ne majhne napake, ki so se napravile pri izvedbi prvih regulacijskih del, zlasti pa pri kolonizaciji Barja. Ko so napravili načrt za prvo naselbino, današnjo Črno vas, bi bilo neprimerno boljše, ako bi bili cesto izpeljali tik ob Ljubljani in ob njej postavili hiše. Zakaj ob reki je zemljišče znatno višje in trdnjše, tu ni šotne plasti, marveč samo trdinska zemlja, ki se ne krči in ne niža. Proga višjega zemljišča spremlja Ljubljano na vsem toku od Vrhnike do Ljubljane; toliko se dviga visoko, da jo zalijejo samo največje povodnji, sicer pa moli iz vode (prim. sliki, kjer se lepo vidi pas kopnega trdinskega zemljišča na obeh straneh reke). Tu bi ostala cesta na suhem, prav tako domovi, imeli bi vrhtega mnogo boljše zemljo za vrtove in ugodneje bi bilo za gradnjo hiš in poslopij, za živino glede vode itd. Tako pa se je kolonija, sedanja Črna vas, osnovala par sto metrov vstran od Ljubljane, in sicer vzporedno z njo, enako kakor pelje vzporedno z reko tudi spodnja Ižanska cesta. Še bolj vstran se je postavila Ilovica. Obe cesti — in seveda naselja ob njih — sta brž pod vodo, posebno neugodno pa je, da zadržujeta vodo, ki bi ji bilo treba odpreti čim neposrednejšo pot proti Ljubljani. Zlasti odkar Gruberjev kanal tako naglo požira vodo, se opaža pri povodnjih na Barju, da Ižanska in Črnovaška cesta močno zadržujeta odtok in večkrat se je lahko ugotovilo, da stoji voda v času upadanja na eni strani ceste celo za nekaj decimetrov više nego na drugi strani; da je bilo tako tudi pri zadnji povodnji v septembru, nam priča slika, posneta v nedeljo pop. na Ižanski cesti blizu mosta čez Prošco, ki mnogo preslabo propušča vodo (na levi je Ljubljana, na desni zato višja voda, zato dere čez cesto).

V načrtih je tudi regulacija prekopov in potokov, sploh pretoka na Barju, pride pa na vrsto šele po končanih delih v glavni strugi v Ljubljani. Barjani so se že mnogo trudili, da dosežejo pospešitev teh del, in vodstvo osuševalnih del bi prav gotovo nič ne pogrešilo, ako bi njegove predloge resno vzelo v pretres. Zakaj že sedaj bi se za znatne hektarje skrčila povodenj, če bi se vodi olajšal odtok s tem, da bi se vsi mostovi čez Ižansko in Črnovaško cesto temeljito razširili, na-

Poplavljen Barje; hiša v Črni vasi, zgradba iz zadnjih let

pravili pa tudi nekateri novi mostovi - predori, katerih funkcija bi bila samo odvajanje vode v času povodnji. Sploh bi morali vsi mostovi na cestah na Barju imeti dva do trikrat večji prerez nego ga potrebujejo pri normalni ali zmerno nad normalo stoječi vodi; sedaj imajo tak velik prerez skoro le mostovi na Iščici.

Pa tudi mnogi zasebni mostovi silno zadržujejo odtok vode, ker so premajhni. Na Barju je ves svet preprežen z jarki, vsak zemljiški kos obdan z njimi. Posebno važno funkcijo imajo oni večji jarki, ki teko ob cestah in ki se vanje izteka voda iz manjših jarkov. En sam premajhen most na takem odtočnem jarku, pa se mnogim posestnikom zadržuje odtok in zavleče povodenj za nekaj dni. Tudi zasebni mostovi, zlasti na pomembnejših jarkih, bodo morali imeti predpisano določeno velikost prereza, tudi tu dva do trikrat tako veliko, kakor jo potrebuje normalna voda. Mestna občina ljubljanska samo pospeši osuševalna dela, ako se v svojem področju, kjer je stvar najaktualnejša, že sedaj loti organizacije teh za regulacijo vodnega odtoka prav nujnih podrobnosti, kakor so jih razkrile zlasti povodnji od poglobitve Gruberjevega prekopa dalje.

Radi poplav na Barju trpijo pač vsi, ki imajo tamkaj zemljišče. Vendar je razlika ta, da imajo kmetje iz starih vasi, ki stoje ob Barju že stoletja, na barskih tleh vendarle pretežno le travnike in pašo, dočim imajo njive največ na višjem zemljišču, ki ga povodenj ne doseže. Po osušenju naseljeni kolonisti, to so Barjani v pravem pomenu, pa imajo prav vse svoje zemljišče v terenu, ki ga vode preplavljajo in njim spričo tega povodnji, kakor je bila septembra, vzamejo prav

ves pridelek. Tudi so vasi, ki jih imamo na obrobju Barske kotline in na osamljeno stoječih gričih sredi Barja, razen ob Iški, precej vse postavljene na višjem, tako da jih vode ne dosežejo, dočim so prave barjanske vasi sredi ravnine, ki jo brez ovir zalije voda. Ker te vasi z neznatno

izjemo vse pripadajo skupnosti mestne občine ljubljanske, je Ljubljana ob povodnjih na Barju vselej sama posredno najhujše prizadeta in ima po tem takem na uspešni omejitvi povodnji in čim hitrejši dovršitvi regulacijskih del v mestnem delu Ljubljanice največji interes.

GABRIJEL GRUBER S. J. IN NJEGOV PREKOP

VIKTOR KOPATIN S. J.

PROBLEM OSUŠITVE BARJA PRED GRUBERJEM

V orjaški borbi človeštva z naravnimi silami ni Ljubljana na zadnjem mestu. Že tisočletja se veliki in mali hidrotehniki bavijo s projekti osušitve Barja in regulacije Ljubljanice. In ne brez uspeha; danes Ljubljančani tudi ob največjih nalivih mirno spe. Pa ni bilo vedno tako. Strah, ki so ga letos na toliko krajih naše domovine užili nesrečni poplavljenici, je v minulih stoletjih velikokrat pretresal Ljubljano. Valvasor pripoveduje, da je l. 1190. segala voda hišam ob Ljubljanici do gornjih oken, in l. 1537. so se baje iz prvega nadstropja v čolnu vozili. Umljivo, da je ob takšnih povodnjih več ljudi utonilo in je mesto veliko škodo trpelo. Tudi ljubljanska megla je bila tedaj pač mnogo gostejša in pogostejša ko danes.

Odkod pa v oni dobi toliko vode in toliko poplav? Vsa voda je tekla skozi Ljubljano, struga Ljubljanice pa je bila še plifvejša kakor je danes; zato je voda izstopala ter se izlivala po ulicah. Vse Barje je bilo močvirje in večkrat pravo jezero. Od Ljubljane do Vrhnike ni bilo nikake poti niti mostu; v čolnu se pa tudi niso mogli prepepljavati ne čez Ljubljanico ne čez njene pritoke zaradi blata. Pač so po njih s čolni brodarili, ali nikjer ni bilo trdega brega za prevoz.

Deželni glavarji so se velikokrat posvetovali z učenjaki, in ti so premišljevali in ugibali, kako bi Barje osušili. L. 1554. so poklicali dva strokovnjaka: Štefana de Grandija iz Bologne in Nikolaja Vendaholo iz Mantove. Valvasor nam je ohranil obširne načrte pisarja Markoviča, kakor pripoveduje o Jakob Verhovc S. J. v »Slovincu«, 24. marca 1905. Toda ti in drugi taki projekti so ostali na papirju. Šele cesarica Marija Terezija se je problema energično lotila ter po mnogih posvetih ukazala 15. aprila 1762, naj se prično priprave za osuševanje močvirja. Zdi se, da niso šle priprave

prav od rok, ker sporoča Kramer v svojem delu »Das Laibacher-Moor«, str. 133, da je cesarica l. 1769. zahtevala poročilo o osuševanju Ljubljanskega Barja, o stroških osuševanja in o tem, koliko bo dežela za to prispevala. Medtem je prišel v Ljubljano Gabriel Gruber S. J.

L. 1855. so izdali in založili mehitaristi na Dunaju zbirko, nazvano »Scriptores Provinciae Austriacae Societatis Jesu« (»Pisatelji Avstrijske provincije Družbe Jezusove«) v veliki osmerki. Pod zaglavjem »Bibliographia Carniolica« (»Življenjepisi iz Kranjske«) nam zbirka izpričuje, da se je Gabriel Gruber (ali tudi Grueber) rodil dne 6. maja l. 1740. na Dunaju kot sin imovitih staršev. Njegov sorodnik Janez Gruber, misijonar na Mongolskem, je mično opisal lego Kitajske tako, da je Gabriel že deček zahrepenel po kitajskih misijonih. Ker je pa kitajska vlada s častjo sprejemala le misijonarje, ki so bili spretni matematiki in mehaniki, se je Gabriel s svojim bratom Tobijo posebno vadil v tej vedi. Kot 15 leten mladeček je l. 1755. stopil v jezuitski red ali Družbo Jezusovo. »Historia annua Collegii Labacensis S. J.« (»Letna zgodovina ljubljanskega kolegija D. J.«) tretji del (od l. 1722. do ukinitve Družbe l. 1773., z dodanimi življenjepisi), ki ga ima knjižnica oo. frančiškanov v Ljubljani, nam pripoveduje, da je G. Gruber po svojem noviciatu pri Sv. Ani študiral modroslovje v Gradcu, konavljal jezike na Dunaju in matematiko v (slovaškem) Trnovem, bil leto dni prefekt (vzgojitelj) v orientalskem zavodu na Dunaju ter študiral nato štiri leta bogoslovje v Gradcu z dobrim uspehom. Po dokončanih študijah je poučeval nekaj časa latinščino na dunajski orientalski akademiji. Od tam pa ga niso, kakor nekateri življenjepisci poročajo, poslali v Ljubljano, marveč v Judenburg, kakor priča omenjena Historia annua. Kaj pa je Gruber počel v